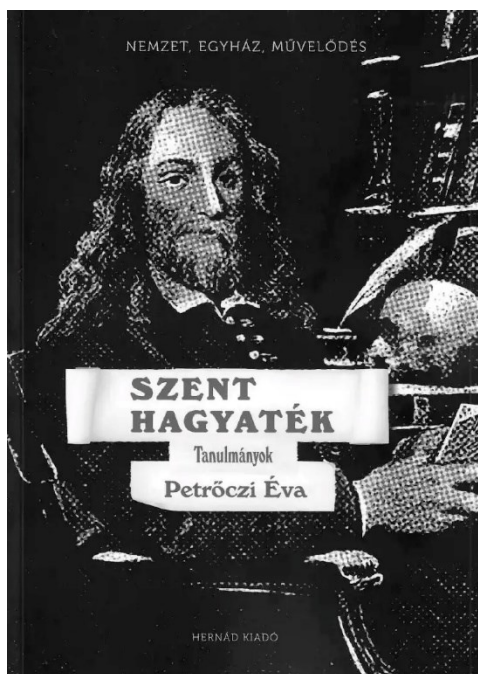

VARIA

Bibliopolium

Petrőczy Éva: *Szent hagyaték. Tanulmányok.*

Nemzet, Egyház, Művelődés 15. Hernád Kiadó, Sárospatak 2022,
ISBN 978-615-01-5401-5, 160 old.

A szerző újabb tanulmánykötete, amely a Tiszáninneri Református Egyházkerület Hernád Kiadójának gondozásában jelent meg a Nemzet, egyház, művelődés című sorozat 15. köteteként, korántsem okozott meglepetést, ugyanis 2011 óta már három, tanulmányokat egybefogó könyve került kiadásra ebben a sorozatban. Mostani kötetének témaválasztása is a korábbiakéhoz hasonló: a 17. századi magyar és angol puritanizmus személyiségeit és műveit tárgyaló tanulmányok mellett kapcsos-

lattörténeti írások is olvashatók a 160 oldalt kitevő könyvben. Címválasztását az előszóban fejtegeti: Pápai Páriz Ferenc bázeli gyászbeszédének változata arra utal, hogy véleménye szerint a kötetben sorakozó tanulmányok szereplői és műveik mind-mind a szent hagyaték kategóriába tartoznak.

A kötet írásait négy tematikus egységbe foglalta. Az első a *Medgyesiana* cím alatt sorakoztatja fel a sokat kutatott és mégis új vizsgálódási szempontokat kínáló életműhöz kapcsolódó tanulmányokat. Az *Úr vatsorájának méltóságos vóltárul* című tanulmányban a puritánusok úrvacsoratanának változásairól olvashatunk John Knoxtól és Thomas Watsontól kezdve a westminsteri hitvallásig és Lewis Bayly alapművéig. Itt párhuzamosan közli Bayly *A kegyesség gyakorlása* című könyvének néhány vonatkozó szövegrészletét, és megállapítja, hogy Medgyesi Pál a fordítás során bőven használt felsőfokú jelzőkkel érzelmileg feldúsítva adja vissza az eredeti szöveget. Elemzését a puritánus úrvacsoratan legalaposabb modern összefoglalójából, Packer angol teológus művéből vett gondolatokkal zárja.

Medgyesi fordítását Drégelypalánki János 17. századi tiszántúli lelkipásztor

átdolgozva és rövidítve, a nem értelmi-ségi olvasók, pontosabban prédikáció-hallgatók színvonalán adta ki 1692-ben. Bevezetésképpen Petrőczy Éva több példát is felhoz a méltatlan delfináriumok hosszú sorából, és Drégelypalánki művét is ide sorolja, hiszen „a remekműnek csak a maradványait kínálja fel ez a kiadvány”. Az eredeti 43 fejezet 29 prédikációvá zsugorodott az átdolgozás során. Ehhez képest a kötet végén olvasható imádságok szövege valamivel többet őrzött meg az eredetiből.

Petrőczy Éva 2011-ben értekezett Medgyesi Pál nemesi rangra emeléséről és nemesleveléről, és azután derítette fel a híres puritánus szerző szépunokájának, az armálisnak megfelelően Medgyessy nevet használó Pálnak 19. századi lelképásztori életútját. Svájci és németországi stúdiumai után a nagykőrösi iskolában tanított, majd ugyanott választották lelkésszé. Az 1826-ban elhunyt tanár-lelkész-esperes édesapjának művelődéstörténeti jelentőségű pályájára is felhívja a figyelmet. A szintén Pál nevet viselő férfiú a debreceni nyomda munkatársaként önállósította magát 1787-ben, és Bihardiószegen alapított nyomdát. Végül a szerző kísérletet tesz Medgyesi és szépunokája szövegeinek összehasonlítására, és azt a „metaforaalkotó készséget” fedezi fel mindkettőjükben, amellyel a keresztyén vallást kegyelemből kapott „mennyei ajándéknak” nevezik.

A második tematikus egység a *Hit és költészet* alcímet viseli, ebben három tanulmányt olvashatunk a magyar puri-

tán költészetéről, az angolszász és a magyar puritán líra párhuzamairól és különbözőségeiről, illetve két 17. századi anglikán szerzőről. A kelet-amerikai és a magyar puritánus költészet összehasonlítása nyomán egyrészt a szerelmes versek hiányát állapítja meg a magyar környezetben, másrészt viszont hangsúlyozza, hogy „puritán szerzőink emlékezetes, információkban gazdag és léleképítő, hitmélyítő verseket is hagytak ránk”.

A kötet harmadik egységének tanulmányai a *Járványok, imák, gyógyítás* alcím alá sorakoznak. Az első tanulmány összehasonlító vizsgálat: a szerző Bayly puritánus életvezetési könyvének *Betegség elején mondandó imádság* című eredeti angol részletét veti össze Medgyesi Pál fordításával. Széles merítésű bevezetés előzi meg a tulajdonképpeni komparációt, amelyben nemcsak a walesi Bangor kikötővárosnak, Bayly szolgálati helyének 17. századi betegségtörténetével ismerkedhetünk meg, hanem Benő Attila fordításelméleti tanulmányával is. A szerző arra a következtetésre jut az összehasonlítás nyomán, hogy az imádság első részében Medgyesi szigorúan ragaszkodik az eredeti szöveghez, ezt követően azonban karcosabban és lendületesebben fogalmaz. Bayly püspök és magyar fordítója egyaránt vallotta, hogy a betegségek és járványok a megtéréshez, a lelki vezekléshez vezető utak egyikének tekinthetők.

A *Glaserus-i szent hagyatéka* kapcsán a szerző Pápai Páriz Ferenc svájci orvosi tanulmányainak helyszíneit, irányítóit,

tudományos felfogásukat vázolja. Alapos szakirodalmi tájékozottsággal tárja elénk a *Pax corporis* orvosi szakkönyv nagyon is korszerűnek számító részleteit, hiszen Pápai Páriznak köszönhetjük a torokgyík első tudományos leírását. A Bázelen tanult erdélyi medikus professzoraihoz és a puritán lelkészekhez hasonlóan Isten büntetésének tekintti a pestist; komoly hangsúlyt helyez a megelőzésre, a foglalkozásukból eredő fokozott veszélyre hívja fel a lelkészek és az orvosok figyelmét. A járványokról írt szövegei nem egyedülállók a magyar kultúrában, ugyanis a 16. századból is maradt fenn orvosi tanácsadó könyv Frankovith Gergely tollából. Végül a szerző a modern orvostörténeteszek véleményét idézi, amely szerint Pápai Páriz nem a pestis elleni védekezés, hanem a Parkinson-kórnak nevezett tünetcsoport első hiteles leírása révén került be a nemzetközi orvostörténetbe.

Mivel a harmadik egységbe foglalt tanulmányok a Covid-járvány miatti bezártság időszakában születtek, az utolsó írást a szerző két kora újkori gyógyító hölgy, „járványidős nagyasszony” tevékenységének párhuzamos bemutatására és összehasonlítására szánta. Az 1740-ben elhunyt Lobkovitz Poppel Éva, aki Batthyány Ferenc soproni főispán felesége, s egy ideig Zrínyi Miklós nevelőanyja volt, özvegysége idején orvosokkal egészítette ki udvartartását, és személyválogatás nélkül nyújtott hasznos orvosi tanácsokat a rászorulóknak.

Lady Mary Montagu, a verseiről és álnevéen közölt folyóiratcikkeiről nevezetes arisztokrata hölgy jó száz évvel később élt. Magyarországon is keresztülutazott, amikor férjét sztambuli brit követté nevezték ki. Konstantinápolyban tanulta el a feketehimlő elleni kezdetleges oltást, amivel gyermekeit is megvédte a betegségtől, Londonba visszatérve pedig széles körben népszerűsítette az eljárást.

A kötet záró tanulmányai a *Leyda és Franekera neveltjei* cím alatt sorakoznak. Az első a 17. századi holland–magyar kapcsolatok, elsősorban az egyetemjárás néhány mozzanatára, irodalmi emlékére irányítja a figyelmet. Petróczi tanárnő *Amesius és Franeker pataki diákjai* című dolgozata egy korábban elhangzott, angol nyelvű konferenciaelőadás mindeddig magyarul meg nem jelent bővített változata. Az utolsó tanulmány azokat a protestánsüldözéshez kapcsolódó motívumokat veszi sorra, amelyek Csúzi Cseh Jakab, a Franekerben tanult gályarab lelkipásztor írásaiban fordulnak elő.

A kötetet gazdag szakirodalmi jegyzék zárja, bizonyosságául a szerző naprakész tájékozottságának. Külön méltányolnám itt a szerző olvasmányos, gördülékeny, közvetlen stílusát, az angol nyelvű szövegek és versek fordítása pedig magas színvonalú, méltó egy anglistaként dolgozó magyar költőhöz.

Sipos Gábor